

הרב ישעיהו סג"ל איינהארן
מאנסי נ.י.

ציפוי פירות וירקות סוגי הציפויים ואופני עשייתם ותוצאותם

הנושא בכלליות – ציפוי פירות וירקות

וממילא הפרי מתעפש במהירות יותר. כמו כן אובד הפרי חלק רב מהויטמין C שבו, חוץ ממה שהפרי מאבד את מראה הנאה שלו. (בזמן שהפרי גדל על האילן יש עליו ציפוי טבעי המונע הפרי מלהתקלקל, אבל אח"כ כשרוצים הפירות היטב [לשטוף את הסמים שהתיזו על הפירות בשעת הגידול כדי למנוע חרקים] יורד ממנו ציפוי זה, וממילא צריכים לחפש דרכים אחרים לשמור על לחלוחית הפרי).

הפתרון שמתמשים בו רובם ככולם של הקאמפנייס הוא, שמושחים את הפירות והירקות, ומצפים אותם בכיסויי כזה, אשר תגרום שלא יאבד הפרי הנזל שלו, ועי"ז גם עושה לו מראה חיצוני יפה. יש פירות שהציפוי הוא רק בשביל המראה החיצוני של הפרי. יש פירות שאפשר לראות את הציפוי, ויש שצריך הבחנה רבה להבחין את הציפוי שלהם.

מציאות הדברים

המשיחות ע"ג פירות מעורבים מ-2 חלקים, 1. היסוד (BASE) בעי"ס בלע"ז. 2. ההוספות שמוסיפים על היסוד (ADDITIVES) בלע"ז.

לכל קאמפנייס יש קעמיסי"ט (Chemist) משלו שעושה תערובת המשיחה, בכמה סוגים לפי סוגי הפירות הצריכים משיחה, ולפי סודות הרכיבים שהמציא, ומשתנה מזמן לזמן לפי ראות עיני הקעמיסי"ט. כפי שאמר לנו הרב המכשיר מה-OU שיתכן ביותר שיש שעושים המשיחות וההוספות משאר דברים שלא אמרו לנו, וכל זמן שאין השגחה על זה, לא יהי ידיעה עליהם.

היסוד (BASE)

היסוד של המשיחות נעשה מאחד מהדברים האלה: (א) וועק"ס (WAX). (ב) שמן (OIL).

(א) וועק"ס יש כמה סוגים: (1) שילע"ק (SHELLAC72), ולפעמים נקרא (LAC RESIN). (2) קארנוב"ה וועקס (CARNOWAX). (3) ביסוועק"ס (BEESWAX). (4) פעטרוליו"ס

רגילים אנו לחשוב שאע"פ שזוהרים בכל מיני זהירות בענייני כשרות, מ"מ בנוגע לפירות וירקות אין לחשוש משום דבר (כאן בארה"ב שאין חשש של תרו"מ), וכן היה באמת במשך כל הדורות (שידעו הכל שעל פירות וירקות אין שום חשש), חוץ מבמי הפסח שישראל קדושים החמירו על עצמם שלא לאכול פירות בקליפתן, אבל בשנים האחרונות נשתנה המציאות, וכהיום צריכון לזיהר גם כשאוכלים פירות וירקות טריים.

ונשאלת השאלה, מה עשו כל השנים? באמת בשנים האחרונות מזמן לזמן נתעורר הענין שוב ושוב, אבל למעשה לא נעשה כלום לפתרון הבעיה, ושוב כשנתחדשה אחר כמה שנים, אומרים ההמון שכבר היה לעולמים התעוררות בזה, וכשם שבעבר היה טוב כמו כן היום הוא טוב, וכך עובר הזמן, ולמעשה לא נתקן כלום, והבעיה עדיין לא נפתרה.

והגם שבמשך השנים הורו כמה רבנים לקלוף את הפירות והירקות ושלא לאכול אותם בקליפתן, עם כל זה, במשך הזמן נשארו בחומרא זו רק כמה יחידים, עיין שו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' ס"ו), ועוד. וכהיום כבר הורו כמה רבנים שצריך לקלוף הפירות והירקות.

ובאמת, בארץ ישראל כבר דנו בזה מכבר בשנת תשמ"ח, ותיקנו את הדבר במשך הזמן, וזה הרבה שנים שהפירות הנאכלים בקליפתם מצופים בציפוי הנעשה באופן הכשר לכתחילה לכל הדיעות בהשגחה, ובנוגע לפסח הוסיפו בהאי שתא בפעם ראשונה, שכל הפירות מזמן מסוים (ר"ח ניסן) נעשו המשיחות בהשגחה כשר לפסח.

ועכשיו נבאר, סיבת ציפוי הפירות, סוגי הציפויים ואופני עשייתם, ומה שנובע מזה בנוגע להלכה למעשה.

למה מצפים פירות וירקות?

מזמן קטיפת הפירות ועד למכירת הפירות בחנויות עובר תקופת זמן, ובמשך תקופת זמן זה אובד הפרי בין 5% ל-10% מהליחות של הפרי,

4) יש שמוסיפים **דזשעלטיין**, וגם **גליצריין**, Gelatin, Glycerin, כדי שיבריק הפרי יותר.

הטעם שמכניסים הפעטיי עסייד הוא משני (טעמים 1) **אימולספיינרס** (Emulsifier), דהיינו שזה עושה שהשומן יוכל להתערב יפה עם מים. 2) **פלסטיכזייער** (Plasticizer) שיעשנו צורה שיעמוד יפה על הפרי כמו פלסטיק דק על הפרי.

מהות השעלא"ק

יש משיחה הנקראת שילע"ק (Shellac), ולפעמים נקרא לעייק-רעזיין (Lac-Resin), והוא מין שרץ ששמו לעייק (Lac) והוא גדל על עצים מסוימים במדינות הודו, תאילנד ועוד, ומגופם יוצא נוזל אשר מתקשה אחר כך, ושמו של הנוזל הוא לעייק, כשמו של השרץ.

שילע"ק פירושו 'לעק טהור', שטיהרו אותו מכל לכלוך וכדומה, עד שראוי לשימוש, כי הלעק הזה מיסודו אינו ראוי לשימוש, כי מעורב בו כמה וכמה דברים, ועובר עליו כמה וכמה תהליכים עד שהוא ראוי לשימוש. מקודם שוטפים אותו במים כדי להסיר הלכלוך וחלקים מהגוף של הלעק, ואחר כך צריך לחממו ולסנונו עד שראוי לשימוש, ויש שממיסים את הלעק על ידי אלכוהול.

כאמור, יש עוד סוגי משיחה, כמו קארונבה וועקס ועוד כמה סוגי וועקס, וכן משיחה שנעשה משמן, וגם בכל משיחה יש בו עוד דברים שמוסיפים תוך מהלך עשייתם, (ובזה צריכים לדון במיוחד בנוגע כשרותם), וכאן נתייחס בעיקר לישילע"ק.

היאך מצפים את הפירות?

יש ציפויים שמכסים את הפרי על ידי ספרעיין, (וכפי הנראה שבפירות רכים כמו טאמאטע"ס ופלימעיין וכדומה משתמשים בדרך זו), שמתזים על הפרי חומר הציפוי, ומתייבש על הפרי.

ויש עוד דרך, שמטבילים הפרי בתוך חומר ציפוי, ואחר כך מעבירים את הפרי דרך מנהרת חימום (drying tunnel) בחום של בערך 105 פערנהייט, ועל ידי זה נתייבש המשיחה והפרי ראוי למכירה. יש מומחים אחרים שכותבים שהחום מגיע עד 140 פערנהייט.

איזה פירות וירקות נמשחים, ובאיזה סוג משיחה?

יש הרבה רשימות מכמה קאמפאניס, ומהרבה מומחים בדבר, הסותרות אחד את השני, כי נתברר : 1) כי כל כעמייסט בבית חרושת שלו עושה תערובת המשיחה לפי הבנתו ולפי סודתו האיך לשמור לחלוחית הפרי, והאיך לשפר נוי הפרי, ויש

(PETROLUM). 5) יש עוד מינים וכתבנו רק המינים המפורסמים. המומחים בדבר כתבו שא"א להוריד הציפויים מהפרי עיי רחיצה (84-I-OU).

שילעק כשלעצמו לדעת הגרמ"מ פיינשטיין זצ"ל הוא מותר, ולהבחיל"ח לדעת הגרמ"ש אלישיב והגרמ"י ראטה הוא אסור, אבל כפי שמבואר במאמר של הרב שמולביץ (גליון הליכות שדה מס' 109) אולי גם לדעת הגרמ"פ יהא אסור, כי המציאות היא שונה ממה שתיארוהו לפני הגרמ"פ, חוץ ממה שיש לדון בכשרות ההוספות (ADDITIVES) שמוסיפים, כדלקמן.

קארונבה וועקס והביס-וועקס והפעטרוליום הם בעצם כשרים, רק צריך הכשר על אופן עשייתם שיהא בכשרות, שהרבה מההוספות (ADDITIVES) שמוסיפים הם דברים אסורים, כדלהלן. הביסוועק"ס משתמשים בו רק מעט כיון שהוא יקר. בתפחים וסיטורס פרוכט (פירות הדר) משתמשים בעיקר בישילע"ק. על הטאמאטע"ס יש מומחים שאומרים משתמשים בהם בישילע"ק, אבל כפי הנראה (אינו ברור) דע"פ רוב אין משתמשים בישילע"ק.

ב) **שמן** (OIL): ידוע לכל באי שערי כשרות, כי השמן בארה"ב, אפילו אלו הנעשה מצמחים, צריך השגחה מעולה, כי הרבה מההוספות (ADDITIVES) שמוסיפים הם דברים אסורים, כדלהלן, ועיין שו"ת דברי יואל (יו"ד סימן מ"ט) שהאריך בזה.

הוספות (ADDITIVES)

1) פעטיי עסייד (Fatty acids) הכולל אוליא"ק עסייד ויסטעריי"ק עסייד (Oleic & Stearic acids) וזה נעשה מחלק שמוציאים משומן, השומן נעשה או מצמחים או מבע"ח טמאים ונבילות וטריות, (וידוע בעולם המסחר ששומן מירקות עולה הרבה יותר משל בעלי חיים, כן שמענו מסוכן גדול של הפעטיי עסייד, וטעמו בידו כי השומן ירקות בא ממרחקים ויש על זה הרבה מכס), וכשנדון מטעם רוב יש מומחים שאומרים שהשומן מבע"ח הוא רוב ויש שאומרים להיפך, וא"כ הוי ספק. ושום הכשר, אפי' הכשרים חלשים, אינם משתמשים בפעטי עסייד בתערובת שאר מאכלים בלי השגחה, ואף מכשירים בהעלה גמורה את הכלים שהשתמשו בהם.

2) **אלכוה"ל** (ALCOHOL), הנעשה הרבה פעמים מקמח (חמץ) ויין נסך ועוד.

3) **פראטיין** (PROTEIN) כדי לעשותו יותר עבה, יש שנעשים מסוי (SOY) שהוא צומח, ויש שנעשים מחלב, שהוא חלב עכויים וחלב טריפה, וחשש בשר בחלב.

והנה, בכל אלו הדברים לא יהיה איש אחד מהחרדים אל דבר ה' שיאכל דברים הללו בלא הכשר, ואילו **פירות הנמשחים – אוכלים אותם – לכתחילה**, בזמן שאפשר לקבל ממקומות מסוימים כמה פירות בלתי נמשחים, או עכ"פ לקולפם קודם אכילתם.

ובאמת כבר כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' ס"ו)... כיון דהמשחה נקרש ע"ג התפוח לכאוי היה צריך שפשוף גדול, וזוה כיון דהוא ענין דלא בקיאיין בה כ"כ היה אפ"ל דעדיף לקלוף התפוח, (ולמעשה הבאנו בשם המומחים בדבר, שא"י להוריד הציפוי בשטיפת מים, וכלשוניהם שם שעצה היחידה למי שרוצה לאכול בלי וועק"ס הוא לקולפם או לקנותם בלי צפוי של וועק"ס).

וכבר פסק בזה הרה"ג רבי משה ניישלאס זצ"ל אבד"ק שיכון סקווירא, שצריך לזהר לקלוף כל פירות אלו לפני אכילתם, תפוחים, אגפים (באר"ן), פרי ציטרוס, באנאנץ, פיינעפיל, Cucumbers, גרינע פעפער [פאפריקא], (כ"כ בתשובה על איזה שאלה).

בארץ ישראל דנו בזה מכבר בשנת תשמ"ח, ותקנו הדבר כבר הרבה שנים, שיש על המשיחות השגחה, גם **אין משתמשים כלל בשום דבר היוצא מן הטמא**, ואפ"י פירות הנשלחים מארה"ב לארץ ישראל לרבנות הראשית הם שולחים משגיחים שישגיחו שהמשיחה יהיה בכשרות, ולמה נגרע? (מדרשת הרב מנחם פישער שליט"א, ע"י להלך).

אצל הגאון רבי יחזקאל ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג התקיימה (ביום ב' תצוה ח' אדר) אסיפת בי"ד בנוגע המשיחה, והגאון הנ"ל אמר: **'שחיובא רמיא על כל הרבנים והמכשירים שליט"א להכניס ראשם ורובם בענין הזה כדי שהדבר יתוקן לכתחילה'**, גם הוסיף שעל פירות שיש עליהם ודאי שילע"ק, (וכפי שנמצא כתוב על קופסאות ואריזות, של כמה פירות וירקות הנמצא בחנות), **אסור מה"ת לאכלם בקליפתם**.

והרה"ג ר' מנחם פישער שליט"א (דומ"ץ קהל עדת יראים וויען), בדרשה אצל ארגון שיעורי תורה במאנסי (יום א' צו) דיבר באריכות בענין זה, ותבע מכל העולם החרדי שיבקשו מהדיסטריביורע"ס שיקנו פירות רק מאותן חברות שאינם מושחים הפירות, ואז יתוקן הדבר.

ואף רבני OU שיש להם היתרים מ"מ כותבים 'אולם לכתחילה צריך לחזק ידי העסקנים ולעמוד בתוקף שלא ירשו מטעם הממשלה להשתמש במרקחות הכוללים שיעור איסור'. ובמקום אחר כתבו 'מיהו מה טוב ומה נעים, למרות כל טעמי ההיתר, להפעיל תיקון בעסק זה ולסדר השגחות

בוה שיטות חלוקות. 2) כמו"כ אין כללים על איזה פירות לצפות בסוג כזה ועל איזה פירות לצפות בסוג אחר, ולדוגמא, על טאמאטע"ס יש קאמפאני"ס שכותבים שא"א לצפות אותם בשילע"ק כי מקלקל הפרי, ויש שכתבו שמניחים שילע"ק. 3) גם תלוי בעונות השנה, במקום גידולם, ולאיזה מרחק נשלחים למכירה. 4) המשיחות משתנים מזמן לזמן לשפר החומרים, ומה שהשתמשו בו אתמול אינו מוכרח שישתמשו בו היום. 5) לפי עדות הרב המכשיר מה-OU שיתכן ביותר שיש שעושים המשיחות וההוספות משאר דברים שלא אמרו לנו, וכל זמן שאין השגחה על זה, לא יהי ידיעה עליהם.

ולכן צריך עוד בירור נכון, לברר בדיוק איזה פירות נמשחים ואיזה לא. למעשה, יש בידינו הרבה רשימות, וכל קאמפאני" שביררנו בכתב או בע"פ מושחים פירות אחרים.

מה דינו להלכה של שילע"ק?

הנה, אם המציאות הזה של הלעק דומה לדבש דבורים, דהיינו שהשרץ אינו מוציא מגופו, רק הוא כמו דבורים שאוספים דבש, אזי דינו מפורש במחבר (יו"ד סי' פ"א סעיף ט"ו) ב' דיעות, דיעה הראשונה כתב המחבר דמותר, ודיעה שניה כתב דאסור. והנה המחבר דעתו לפסוק כדיעה א' כידוע, [לעיקר הלכה, וכתב הכה"ח דדעת המחבר דצריך להחמיר לכתחילה אם לא בהפסד מרובה, כיון שהוא דאורייתא], אבל הכרעת הרמ"א שם להחמיר כדיעה ב'.

אבל אם המציאות אינה דומה לדבש דבורים, רק דבגוף השרץ מתעבד הנוזל הזה, אזי אסור כדן היוצא מן הטמא טמא. ואפילו לאלו שהתירו, הוא בצירוף עוד צירופים שאינם שייכים בנידון דידן.

מה שנוגע למעשה

אף אם נוזל הילע"ק לעצמו מותר, הרי כנ"ל שהלע"ק עובר תהליך של נקיון עד שנעשה שילע"ק הראוי להשתמש בו, וע"ז צריך השגחה מעולה: 1) שלא ישאר כלום מחלקי השרצים המעורבים בו, שזה ודאי אסור. 2) ממיסים אותו ע"י אלכוהול וצריך להשגחה בנוגע חמץ או יין נסך. 3) כפי הידוע ממדינות הרחוקות הפרמטיביים שאין להם כלים די הצורך, וממילא משתמשים בהכלים שהשתמשו בהן בדברים אסורים, ויש חשש של איסור בעין. גם על שעת החימום צריך השגחה שלא יהא בליעות איסור. 4) כל זה נעשה במדינות הרחוקות, ויש שעושים אותו בלי מכוונות רק בכלים פשוטים, ואנשים עובדים בידיהם וברגליהם ובשיניהם וכו', ויש בזה כמה חששות.

והן בארץ ישראל שלא להשתמש בשילעק כלל וכלל, דהיינו שאינם נותנים הכשר כלל למוצר שיש בו תערובת של שילע"ק, ורק ארגוני הכשרות כאן בארה"ב משתמשים בזה בתערובת מאכלים, ומעתה כל בר דעת הזהיר בעניני כשרות, ואינו מכניס לתוך ביתו מכל הבא לידו, אפי' יש עליו חותם כשר, יתמה וישאל למה בכל מיני מוצרים אסור לאכול שלע"ק, וכשהוא על גבי תפוח (שהוא אחד מן הפירות הנכתב על השקית בפירוש שנמשח עם שילע"ק) ושאר פירות אזי מותר לאכלו. ואף **בשאר פירות, הרי יש עליהם אוליע"ק עסי"ד, וכנ"ל דאפילו ההכשרים החלשים לא ישתמשו באוליע"ק עסי"ד ואף יכשירו בהגלה גמורה את הכלים שהשתמשו בהם באוליע"ק עסי"ד, ולמה בכאן מותר לאכלו לכתחילה.**

ומכאן הקריאה יוצאת לכל הרבנים הגאוניי שליט"א (וכן הרבנים בעלי המכשירים שליט"א) שישתדלו לפעול לתקן הדבר בכשרות גמורה לכתחילה לכל הדיעות. גם הרבה רבנים אומרים שכשיהיה דרישה מהציבור להמוכרים להביא פירות וירקות עם הכשר [שלא נמרחו, או נמרחו עם דברים המותרים], אז ודאי יתוקן הדבר בכשרות גמורה, לכתחילה, וכן הוא בארץ ישראל.

ואנו תפלה לאדון כל שיהי' בעזרינו, שיתעורר לבב הציבור המדקדקים שיקלפו הפירות והירקות עד שהדבר יתוקן בעזהשי"ת, ובזכות הזהירות ממאכלות הכשרות יאיר ד' עינינו בלבב ותורתו וזוכה להיות דבקים בו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, אכ"ר.

כנונת לייצר המשחה בכשרות גמורה, ודבר זה אפשרי וכבר נעשה במדינת נוא זילאנד, ויש לזרז המכשירים לבצע זה.

והנה, אנו בענייני דברנו כבר עם יותר מ-75 רבנים, וביניהם רבנים מכשירים ובתי דין לכשרות אודות ענין הלז, וחלק מהרבנים ס"ל דאסור מדינא לאכול פירות וירקות בקליפתם, מחשש האיסורים שיש על הקליפה, ובכמה מוסדות התורה כבר הנהיגו לקלוף כל הפירות וירקות, וכמה מרבנים המכשירים הנהיגו לקלוף במקומות שתחת השנתחם, ויש רבנים דס"ל שבעצם היה לאוסרו, אבל לעי"ע (הואיל והיא חיי נפש) דוחקים עצמם למצוא היתר עד שיתוקן הדבר, ועכ"פ אמרו דנכון הדבר לקלוף הפירות ובעל נפש יחמיר בזה, ויש שנקטו להיתר ואעפ"כ כתבו דמה טוב ומה נעים לתקנו בכשרות גמורה.

וקילורין לעיניים הם דברי הגאון הגדול רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א בעל שו"ת שבט הלוי (ביאור ישראל גליון יט עמ' כב, ושוב נדפס בתשובותיו ח"י סי' ק"כ), בעניני כשרות זו"ל: "ועל כל הנ"ל אומר כלל גדול שביארתי בעניי בכמה מקומות, דאף דכזה וכיוצא בזה אפשר למצוא גם ע"פ הלכה ופוסקים היתרים דיעבד, ח"ו להשתמש בעניי דיעבד בהנהגת הכלל בדבר הנצרך באופן תמידי, דרוב עניי דיעבד נאמרו על מקרה יחיד, או בהפסד או בשעת הדחק, אבל להעמיד כשרות הכללית והנהגה כללית על דיעבד לפי עני"ד נוגד דעת תורה האמיתית".

לסיום, הנה הכרעת הרבנים המכשירים בנוגע שילע"ק כשהוא בתערובת שאר מאכלים, הן בחו"ל

נחמה בזה שאנו נקראים עמו

נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, שתתנחמו בזה שזכיתם להיות עמי, כי כל אחד מישראל צריך להתנחם ולשמוח במה שזכה להיות עמי, ובאתדל"ת אתער לעילא, ולכן יאמר אלקיכם כאשר הם המה שמנחמים ואומרים שהמה עמי, שן יאמר השי"ת שהוא אלקיכם.

(דברי אלימלך, שבת נחמו)